

Datum: 2 mei 2019

Betreft: reactie advies Raad voor Cultuur

T.a.v: Minister Ingrid van Engelshoven, Marijke van Hees (voorzitter Raad voor Cultuur)

Geachte mevrouw Van Engelshoven en mevrouw Van Hees,

Met grote belangstelling hebben wij als Verenigde Podiumkunstenfestivals het advies van de Raad voor Cultuur gelezen. Hieronder geven wij kort een reactie op het advies op basis van drie uitgangspunten uit de brief die wij in januari 2019 aan de Raad voor Cultuur richtten (deze brief is in zijn geheel als bijlage toegevoegd). Deze punten gaan over het landelijke belang van de festivals, de wens voor maatwerk en de hoogte van het beschikbare budget.

Wij gaan punt voor punt in op in hoeverre dit advies tegemoetkomt aan de door onze verwoordde noden van de festivals en wat er eventueel redelijkerwijs anders zou kunnen om een nog sterker kunstenveld te creëren.

Landelijk belang festivals

Uitgangspunt 1. Het in de basis niet per se belangrijk waar de festivals op hun plek zijn (BIS of Fonds Podiumkunsten), mits... het nationale belang van de podiumkunstenfestivals (zowel artistiek als op het gebied van innovatie) op deze plek tot zijn recht komt passend bij de landelijke en ook lokale realiteit (festivals spelen overal in de regio's belangrijke nationale en lokale rollen, zo blijkt ook uit de regioprofielen). De huidige artificiële kloof tussen BIS en fondsen moet daarmee worden overbrugd.

REACTIE – landelijke belang festivals

* Wij zijn blij dat in het advies de bestaande sleutelpositie van de festivals (in alle disciplines) nu ook in het landelijke bestel stevig wordt verankerd. De festivals zijn zichtbaarder en worden landelijke serieuzer genomen met de oproep aan lokale overheden om ook dat belang in te zien.

* Wel blijft in onze ogen de artificiële kloof tussen BIS en fondsen onverminderd hoog voor de festivals en wordt er feitelijk een nieuwe laag aan de mix toegevoegd. Dit terwijl wij eigenlijk pleitten voor een vereenvoudiging van het bestel en om een meer integrale beoordeling. Het verschil in kwaliteit tussen een deel van de festivals in de keten-BIS ten opzichte van de festivals in de meerjarige regeling van het Fonds Podiumkunsten zal in basis niet zo groot of nihil zijn, behalve wat betreft de status en zichtbaarheid die een plek in het landelijke bestel toevoegt.

* Er is een risico dat de BIS daarnaast voor een flinke periode op slot gaat en dat vernieuwing binnen de BIS na 2021 moeilijk wordt.

* Om daadwerkelijk een integrale afweging te kunnen maken en om recht te doen aan het landelijke én regionale belang van de podiumkunstenfestivals, moeten er veel meer belangrijke festivals in de keten- of top-BIS worden opgenomen. Het zijn er in werkelijkheid veel meer dan 15 en anders dan bij bijvoorbeeld de gezelschappen en de orkesten is er bij de festivals eigenlijk (gemeten in omvang, kwaliteit of belang) geen sprake van een eredivisie en subdivisies maar is er meer sprake van een zeer diverse, brede waaier die niet gebaat is bij al te harde schotten.

Maatwerk

Uitgangspunt 2. Het in de basis niet per se belangrijk waar de festivals op hun plek zijn (BIS of Fonds Podiumkunsten), mits... de festivals kunnen rekenen op maatwerk op het gebied van prestatie-eisen, het hebben en behouden van hun eigen (eventueel iets afwijkende) profiel en ook in de hoogte van subsidiëring.

REACTIE - maatwerk

* Maatwerk lijkt geen kernafweging te zijn in het advies. In feite wordt een (te) klein aantal festivals uit de fondsen doorgeschoven naar de keten-BIS en schuiven de festivalgelden integraal mee. Wel lijkt er voor de paar gelukkigen de mogelijkheid te gaan bestaan om een voor velen broodnodig hoger bedrag aan te vragen dan vooralsnog mogelijk is in het Fonds Podiumkunsten; al zien wij bij het Fonds Podiumkunsten momenteel de openheid om ook met ons te kijken naar veel meer maatwerk en een grotere bandbreedte per 2021 (afhankelijk van het budget uiteraard).

* De brede waaier aan festivals is gebaat bij maatwerk per festival. Daarvoor ontbreekt het momenteel overal aan mogelijkheden en daar lijkt het advies van de Raad voor Cultuur geen verandering in te gaan brengen. Ook in de keten-BIS zien wij een sterke wens om de festivals in een mal van gelijksoortigheid te gieten die eigenlijk niet correspondeert met de praktijk. Je ziet dat ook in de financiële bandbreedte die nog veel te beperkt is zowel aan de bovenkant als de onderkant.

* In de huidige meerjarige festivalregeling van het Fonds Podiumkunsten is spreiding daarnaast eigenlijk vrij natuurlijk verankerd, terwijl de voorgestelde verdeling binnen de top- en keten-BIS voor de festivals enigszins geforceerd aandoet en geen recht doet aan de mate waarin bepaalde regio's zowel binnen als buiten de Randstad al hebben geïnvesteerd in sterke festivals. Regio's met veel sterke festivals hebben daar veelal zelf ook jarenlang in geïnvesteerd en dat wordt niet erkend door zo rigoureus te spreiden. Daarbij wordt ook geen rekening gehouden met inwoneraantal of omvang van de regio.

* Vanwege bovengenoemde redenen is het raadzaam de nieuwe meerjarige festivalregeling van het Fonds Podiumkunsten en de keten-BIS naadloos op elkaar aan te laten sluiten zodat de diverse, brede waaier intact blijft en de harde schotten verdwijnen. In beide regelingen moet voldoende ruimte zijn voor maatwerk per festival om de individuele rollen op gebieden van presentatie, (co)productie, talentontwikkeling, internationalisering etc. te kunnen vervullen. Ook zouden prestatie-eisen meer individueel moeten worden vastgesteld op basis van vertrouwen, zoals de Raad voor Cultuur ook terecht adviseert.

Beschikbaar budget

Uitgangspunt 3. Het in de basis niet per se belangrijk waar de festivals op hun plek zijn (BIS of Fonds Podiumkunsten), mits... het totale beschikbare budget passend wordt gemaakt bij het belang van deze bloeiende sector.

REACTIE | beschikbaar budget

* Hoewel er waardering is voor de voorgestelde verhoging (2 miljoen) van het beschikbare budget voor de 15 ketenfestivals (uit verschillende disciplines) blijkt er verder nog te weinig uit het advies in hoeverre de beschikbare budgetten voor de podiumkunstenfestivals (zowel in BIS als bij Fonds Podiumkunsten) in hoogte beter gaan aansluiten bij het belang van deze bloeiende sector. Uiteindelijk zien wij in de huidige samenstelling van meerjarige ondersteunde festivals een structureel tekort van 5 tot 7 miljoen nog deels los van het dossier fair practice. Festivals zijn grote vernieuwers binnen de sector (overal in het land!), maar dat wordt financieel nog te weinig onderkend. Ook in het huidige advies zien wij hier slechts beperkt aandacht voor.

* Daarbij maken wij ons, net als de rijksfondsen en collega-brancheorganisaties, zorgen over de financiële haalbaarheid van de (nieuwe) ambities uit het advies. De podiumkunstenfestivals komen – als relatief nieuwe spelers – al uit een flinke achterstandspositie (zie ook hierboven omschreven) omdat grootschalige vernieuwing binnen het bestel maar mondjesmaat is gefaciliteerd in het afgelopen decennium. Festivals moeten als belangrijke hedendaagse vernieuwers van de sector nu niet de dupe worden van ontoereikend budget in een bestel dat vernieuwing juist moet aanjagen.

* Grote afhankelijkheid van matching van lokale overheden gaat voor grote onzekerheid zorgen bij de festivals die aanvragen voor de keten-BIS. Aan de andere kant is het goed dat het rijk een grote eerste stap wil zetten.

* De bandbreedte van EUR 300.000 – 600.000 in de keten-BIS, maar ook de bandbreedte van EUR 125.000 – 300.000 in de huidige meerjarige regeling van het Fonds Podiumkunsten passen niet meer bij de rol van de festivals. Wij pleiten voor een gezamenlijke bandbreedte van EUR 75.000 – 750.000 binnen de keten-BIS en de meerjarige regeling van het Fonds Podiumkunsten. Combineer deze bandbreedte met regelingen (BIS en Fonds Podiumkunsten) waarin elk festival op maat kan worden beoordeeld. Dan doe je recht aan de diverse, brede waaier aan podiumkunstenfestivals (overal in het land!), die dit kunstenveld momenteel zo veelzijdig en spannend maken.

* Om vernieuwing in de sector te waarborgen is het belangrijk dat er voldoende budget in het Fonds Podiumkunsten overblijft om deze rol te vervullen, ook bijvoorbeeld met een belangrijke tweejarige regeling waarin juist de diversiteit groot is en waar de vernieuwing zich aandient.

KORTOM | wij adviseren het volgende:

- Zorg dat de meerjarige festivalregeling van het Fonds Podiumkunsten en de keten-BIS naadloos op elkaar aan te laten sluiten (met een bandbreedte van EUR 75.000 – 750.000), zodat de diverse, brede waaier intact blijft en de harde schotten verdwijnen en ruimte blijft voor vernieuwing.

- Zorg in alle regelingen voor voldoende ruimte en voor maatwerk per festival om de individuele rollen op gebieden van presentatie, (co)productie, talentontwikkeling, internationalisering etc. te kunnen vervullen.

- Investeer in plaats van de genoemde 2 miljoen euro, 5-7 miljoen euro in festivals om de door de Raad gestelde ambities waar te maken.

Met vriendelijke groet,

Mark Hospers – coördinator
De Verenigde Podiumkunstenfestivals

podiumkunstenfestivals@gmail.com

BIJLAGE: BRIEF AAN RAAD VOOR CULTUUR JANUARI 2019

Datum: 18 januari 2019

Betreft: positie podiumkunstenfestivals binnen het bestel

T.a.v: Marijke van Hees, Raad voor Cultuur

Geachte mevrouw van Hees, geachte Raad,

U bent momenteel druk bezig met het formuleren van uw advies aan de minister voor een nieuwe cultuurnotaperiode. Wij als Verenigde Podiumkunstenfestivals willen u graag nog een paar zaken meegeven (aan de hand van de adviesaanvraag) betreffende de diffuse positie van de podiumkunstenfestivals in het huidige bestel en daarbij een aantal aanbevelingen doen. Overigens sluiten deze aanbevelingen naadloos aan bij het pamflet 'Festivals, geen ontkomen meer aan' dat wij in het voorjaar publiceerden en dat is bijgesloten.

Algemene observatie

Het is nog maar kort geleden dat de Raad voor Cultuur zelf eigenlijk voor het eerst melding maakte van een lacune in cultuurbeleid op het gebied van de rol van de festivals (in het advies aan de minister in 2015). Waar festivals vóór die tijd amper werden besproken in het kader van landelijk cultuurbeleid, was daar ineens een opening voor ons om onze positie verder toe te lichten. Sinds die tijd lijkt er veel te zijn veranderd in de perceptie van het fenomeen 'festival'.

Het is treffend dat de minister zelf in haar adviesaanvraag al aangeeft hoe belangrijk de positie van de festivals is geworden binnen de context van het gehele culturele leven. Ze geeft aan dat festivals in vrijwel alle disciplines (naast podiumkunsten, ook onder meer in film, ontwerp, digitale cultuur etc.) een sleutelrol vervullen. Daarmee sluit zij zich in principe aan bij de recente sectoradviezen van de Raad voor Cultuur die binnen diverse sectoren ook een belangrijke rol schetsen voor festivals in het huidige veld. Hoewel de Raad geen specifieke analyse heeft gemaakt van de afname van de sector, is de waarde van de festivals in vele sectoren evident, niet in de laatste plaats binnen de podiumkunsten.

Ook binnen de rijksfondsen is in de afgelopen jaren de houding ten opzichte van de festivals veranderd. Deels met dank aan de eigen overtuigingskracht van de festivals verspreid over het hele land, maar natuurlijk ook deels omdat ook de rijksfondsen meer en meer inzien dat de festivals de broodnodige beweging, flexibiliteit en ruimte voor experiment bieden die een gezonde sector nodig heeft.

De minister stelt u de volgende vraag:

"Ziet de Raad, vanwege de rol van festivals op het gebied van talentontwikkeling, vernieuwing van cultuuraanbod, bereik van nieuw publiek en presentatie van internationaal toonaangevend aanbod, aanleiding voor een extra impuls voor festivals in bepaalde sectoren? Met oog op de motie van de Kamerleden Asscher en Kwint vraag ik de Raad hierbij in te gaan op de 'gewenste functies/voorzieningen voor festivals in de culturele basisinfrastructuur', en hierbij in te gaan op de rolverdeling tussen rijk en andere overheden."

Hieronder beschrijven wij een aantal constatering en geven wij een aantal aanbevelingen die wat ons betreft kunnen bijdragen aan het beantwoorden van deze vraag. Een basisvraag waarop het antwoord in onze ogen overigens volmondig 'ja' zou moeten zijn.

1. Schets huidige situatie

Er bestaat voor podiumkunstenfestivals een grote kloof tussen de BIS en het Fonds Podiumkunsten (FPK). Ook de minister benoemt deze kloof. Prestatie-eisen verschillen (en zijn zo mogelijk heviger in FPK),

subsidiehoogtes zijn wezenlijk anders en de uitstraling van festivals in de BIS is onbedoeld sterker vanwege het gegeven dat de BIS ongewenst toch als een eredivisie wordt gepercipieerd ten opzichte van de rijksfondsen. Dat laatste maakt dat de vele festivals (en overige instellingen) ondersteund door het FPK relatief onzichtbaar zijn in het publieke debat. Ook ontbreken de mogelijkheden voor maatwerk veelal binnen de vrij rigide meerjarige regeling van het FPK. Sommige belangrijke podiumkunstenfestivals dreigen bijvoorbeeld vanwege hun iets afwijkende opdracht buiten de boot te vallen (zoals in 2017 aanvankelijk het geval leek te zijn). Andere toonaangevende festivals zitten straks zelfs na 8 jaar nog niet op hetzelfde financieringsniveau als in 2012. Tenslotte wordt de almaar belangrijker wordende rol van festivals op het gebied van talentontwikkeling, (co)productie en internationalisering in de huidige constellatie onderbelicht.

De geringe financiële basis vanuit het rijk brengt met zich mee dat podiumkunstenfestivals vaak alleen kunnen bestaan vanwege een zeer complexe en risicovolle financieringsmix, met belangrijke rollen voor lokale overheden, Europese netwerken en (particuliere) fondsen.

De bijdragen van lokale overheden voor de festivals verschillen enorm in de verschillende regio's. Sommige steden en provincies dragen aanzienlijk bij aan cultuur, andere helemaal niet. Dat maakt dat het voor de festivals heel ingewikkeld is om een gezonde financieringsmix te verwezenlijken; het rijk wijst naar de lokale overheden en vice versa. Daarbij komt dat veel gemeentes en provincies vaak eerst kiezen voor investeringen in vaste stenen structuren en bijbehorende banen dan in netwerkorganisaties als festivals. Wat het vervolgens moeilijk maakt voor festivals om op hun beurt adequaat te investeren in personeel en artiesten. Het fair practice-principe staat hoog in het vaandel bij de festivals, maar is moeilijk te handhaven in combinatie met de uitzonderlijk hoge en diverse prestatie-eisen die bij de festivals zijn komen te liggen door al deze verschillende financiers. Mede daarom pleiten De Verenigde Podiumkunstenfestivals voor minder verplichtingen en meer vertrouwen, en voor meer focus op kwaliteit dan op kwantiteit.

Daarbij raden wij de minister aan om juist in de financiering van de podiumkunstenfestivals het voortouw te nemen ten opzichte van de lokale overheden. Het rijk loopt in veel regio's qua kennisniveau voor op de lokale overheden en de nood bij de podiumkunstenfestivals is dusdanig hoog dat het gevaarlijk is om het voortbestaan van de festivals nog eens vier jaar in de waagschaal te stellen doordat iedereen naar elkaar wijst. Goed voorbeeld doet goed volgen.

Dat laatste moet ook worden gezien in het licht van de bijdragen van de verschillende overheden ten opzichte van de bijdragen van de particuliere fondsen in Nederland. De festivals zijn enorm afhankelijk geworden van de fondsen, mede vanwege het gebrek aan lokale en rijksfinanciering in combinatie met de hoge prestatie-eisen (bijvoorbeeld op het gebied van eigen inkomsten). Dat maakt de festivals uiterst kwetsbaar, omdat fondsen over het algemeen niet aan structurele financiering doen maar de afhankelijkheid wel structureel is.

Tenslotte is het belangrijk te vermelden dat een aanzienlijk aantal festivals deel uitmaakt van internationale cultuurprogramma's en -netwerken die worden ondersteund door de Europese Unie. Een zeer belangrijke basis voor internationalisering binnen het Nederlandse cultuurveld. Voor het verkrijgen van deze bijdragen uit de EU is wezenlijke ondersteuning vanuit de lidstaten onontbeerlijk.

Kortom: naast aanzienlijke budgetverhogingen voor festivals is er vooral ook meer afstemming nodig tussen de overheden (waarbij de rijksoverheid het voortouw zou kunnen nemen). Er is meer vertrouwen nodig in de festivals, meer maatwerk om de verschillende festivals individueel te kunnen ondersteunen en daarbij moet de focus liggen op kwaliteit en niet op kwantiteit. Kwaliteit voor de gehele festivalbedrijfsvoering: van een sterk programma tot redelijk betaald personeel.

2. Aandacht voor het pionierswerk van de podiumkunstenfestivals

Podiumkunstenfestivals zijn – naast artistieke vernieuwers – ook voorlopers geworden op vele andere vlakken. Van duurzaamheid tot publieksbereik. Van toegankelijkheid en inclusiviteit tot ondernemerschap. Van

marketing tot vrijwilligersbeleid. De gehele sector heeft veel baat bij het pionierswerk van de festivals die de lat op sommige vlakken enorm veel hoger hebben gelegd in de afgelopen decennia. Festivals dragen op vele verschillende manieren bij aan de (nationale en lokale) kunstensector (zie ook het bijgesloten manifest voor een uitgebreidere toelichting), maar draaien enkel en alleen zelf op voor bijbehorende kostenstijgingen voor dat innoveren. Wij vragen u om ook het belang van deze rol van de festivals mee te wegen in uw advies.

3. Tenslotte: de positie van de podiumkunstenfestivals

In de afgelopen jaren is een aantal individuele festivals na sterke lobby's via moties in de Tweede Kamer overgestapt naar de BIS, dit betreft Oerol, Festival Oude Muziek en De Nederlandse Dansdagen. Nu gaan ook de geluiden op om andere festivals in de BIS op te nemen. Deze wil van individuele festivals om over te stappen naar de BIS is begrijpelijk en heeft te maken met de kloof omschreven in punt 1 en de onzekerheid en onrust die daar voor een aantal festivals uit voort komt. Er zijn binnen het huidige bestel binnen het FPK geen groeimogelijkheden voor podiumkunstenfestivals, waardoor ook een flink aantal grote toonaangevende festivals al jaren vastzitten in een regeling met zeer beperkte mogelijkheden en te lage subsidieplafonds. Dit laatste komt uiteraard ook voort uit het gegeven dat de landelijke ondersteuning van het almaar essentiëler wordende fenomeen festival nog steeds achterblijft.

De positie van de podiumkunstenfestivals binnen het bestel is daarom momenteel diffuus. Want waar horen ze thuis? Horen ze allemaal in de BIS? Horen ze allemaal bij het FPK? Dit is een vraag waarover u zich gaat buigen in de komende periode. Vanuit de podiumkunstenfestivals willen wij daarom meegeven dat het in de basis niet per se belangrijk is waar de festivals op hun plek zijn, mits...

* Het nationale belang van de podiumkunstenfestivals (zowel artistiek als op het gebied van innovatie) op deze plek tot zijn recht komt passend bij de landelijke en ook lokale realiteit (festivals spelen overal in de regio's belangrijke nationale en lokale rollen, zo blijkt ook uit de regioprofielen). De huidige artificiële kloof tussen BIS en fondsen moet daarmee worden overbrugd.

* De festivals kunnen rekenen op maatwerk op het gebied van prestatie-eisen, het hebben en behouden van hun eigen (eventueel iets afwijkende) profiel en ook in de hoogte van subsidiëring.

* Het totale beschikbare budget passend wordt gemaakt bij het belang van deze bloeiende sector.

Wij zijn kortom hiermee op zoek naar het juiste gesprek over onze plek in het bestel. Een plek die passend is bij wat de podiumkunstenfestivals in de laatste decennia zijn gaan betekenen voor cultuur in Nederland. Een plek die wij al hebben veroverd, maar die nog niet in beleid is verankerd. Wij praten daarover graag met u verder.

Met vriendelijke groet,

Mark Hospers – coördinator
De Verenigde Podiumkunstenfestivals

podiumkunstenfestivals@gmail.com

NOORD - Eurosonic Noorderslag (Groningen) | Oerol Festival (Terschelling) | Noorderzon Performing Arts Festival (Groningen) | Jonge Harten Theaterfestival (Groningen) | Oranjewoud Festival (Oranjewoud) | Welcome to the Village (Leeuwarden) | Explore the North (Leeuwarden) | Into the Great Wide Open (Vlieland)

WEST - SPRING Performing Arts Festival (Utrecht) | Grachtenfestival (Amsterdam) | Motel Mozaïque (Rotterdam) | Operadagen (Rotterdam) | Holland Festival (Amsterdam) | Over het IJ Festival (Amsterdam) | Festival Oude Muziek (Utrecht) | Julidans (Amsterdam) | Reuring (Purmerend) | Amsterdams Kleinkunst Festival | Dancing on the Edge Festival (diverse steden) | Gaudeamus Muziekweek (Utrecht) | Spoffin (Amersfoort) | Holland Dance Festival (Den Haag) | Strijkkwartet Biënnale Amsterdam | Karavaan Festival (Noord-Holland) | Nederlands Theater Festival/Amsterdam Fringe Festival (Amsterdam) | Tweekt (Utrecht) | Geelvinck Fortepiano Festival (Amsterdam) | Cello Biënnale Amsterdam | | ITs Festival (Amsterdam) | Le Guess Who? (Utrecht) | Amersfoort Jazz Festival | Circusstad Festival (Rotterdam) | Koorbiënnale Haarlem | September Me (Amersfoort) | Wonderfeel ('s Graveland) | Theaterfestival De Parade (Den Haag, Utrecht, Rotterdam, Amsterdam) | Flamenco Biënnale Nederland (diverse steden) | Delft Fringe Festival (Delft)

OOST - Internationaal buitentheaterfestival Deventer op Stelten | NJO Muziekzomer Gelderland | Music Meeting (Nijmegen)

ZUID - Theaterfestival Boulevard ('s-Hertogenbosch) | Festival de Nederlandse Dansdagen (Maastricht) | Festival Cement ('s-Hertogenbosch) | Musica Sacra (Maastricht) | November Music ('s-Hertogenbosch) | Festival Circolo (Tilburg) | Limburg Festival | Zeeland Nazomer Festival (Middelburg) | Cultura Nova (Heerlen) | land Nazomer Festival (Middelburg) | Cultura Nova (Heerlen)